

УДК 371.8(477)

Раїса ВДОВИЧЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та дитячої психології
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,
м. Миколаїв, Україна
e-mail: vrp1208@ukr.net

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

В умовах сучасності питання формування системи ціннісних орієнтацій студентської молоді у освітньо-виховному процесі вищого навчального закладу не втрачає актуальності не лише для нашої держави, але й для решти держав світу. В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як вирішальний фактор розвитку суспільства й нації, України в цілому. Форми й методи виховання базуються на українських народних традиціях, кращих традиціях національної та світової педагогіки й психології.

У статті проаналізовано проблему формування системи ціннісних орієнтацій студентської молоді в умовах освітньо-виховного простору університету, вивчено твердження науковців, визначено й охарактеризовано сутність поняття «ціннісні орієнтації». Встановлено, що ціннісні орієнтації, виражаючи характер ставлення людини до різних аспектів матеріального і духовного світу, займають важливе місце у структурі особистості, відображають рівень її розвитку. З'ясовано, що соціально-педагогічна діяльність є важливим ресурсом формування системи ціннісних орієнтацій студентської молоді і залежить від екологічних, технологічних, енергетичних, інформаційних «революцій», вимагає постійної корекції змісту, способів і засобів ціннісних орієнтирів патріотично зорієнтованого молодого покоління.

Доведено, що утвердження у молодого покоління нової системи цінностей, виховання почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції нині є одним із найважливіших пріоритетів всіх соціальних інститутів і визнано проблемою загальнодержавного значення.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, патріотичне виховання, студентська молодь.

Для молодого покоління питання гордості за країну є природним: молодь не відокремлює себе від незалежної України, вона є її складовою. Українська молодь стала повноправним учасником міжнародного молодіжного співтовариства, активно інтегрується у глобальні економічні, політичні та гуманітарні процеси. Недостатній рівень внутрішньої культури студентської молоді – важлива причина багатьох дилем, тому маємо визнати, що від рівня культури, взаємин студентської молоді залежить рівень стабільності у суспільстві в цілому. У зв'язку з цим перед педагогічною наукою та практикою постає завдання створення такої системи виховання в освітньо-виховному процесі, яка б підвищила значимість для молоді таких цінностей як: державна незалежність України, демократичний розвиток, національно-культурне відродження й забезпечила високий рівень розвитку ціннісних орієнтацій студентів.

Механізми та показники формування цінностей, ціннісних ставлень висвітлено в дослідженнях І. Бега, Л. Божович, Т. Бутківської, М. Боришевського, Г. Балла, О. Докуніної, І. Єрмакова, С. Кириленко, О. Кононко, В. Мачуського, Н. Митропольської, В. Оржеховської, К. Чорної та інших. Більшість науковців підкреслює важливість етапу навчання

у ВНЗ у становленні та духовному розвитку особистості, формуванні її ціннісних орієнтацій.

Метою статті є теоретичний аналіз проблеми формування ціннісних орієнтацій студентської молоді. Досягнення визначеної мети, на першому етапі буде ефективним за умови з'ясування сутності і структури ціннісних орієнтацій студентів та визначення особливостей їх формування.

В Україні, як і в інших розвинених країнах світу, вища освіта є провідною галуззю розвитку суспільства. Державна політика в галузі освіти спрямовується не тільки на оновлення її змісту й організації навчального процесу, відповідно до демократичних цінностей, соціально-економічних умов, але й на створення умов для розвитку особистості, її творчої самореалізації. Оскільки суспільством задаються нові цільові, змістові та методичні орієнтири, то рівень формування ціннісних орієнтацій студентської молоді є важливим критерієм ефективності виховного процесу навчального закладу.

Традиційна система освіти вже не задовольняє вимоги сучасного суспільства. У нових соціальних умовах потрібен фахівець, що вимагає становлення його соціокультурної компетентності під час навчання у вищому навчальному закладі.

Юнацький вік – час інтенсивного формування світогляду, системи оціночних суджень, моральної сфери людини, його переконань і ідеалів. Утвердження у молодого покоління «нової системи цінностей, котра ґрунтується на національній гордості та гідності», виховання почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції нині є одним із найважливіших пріоритетів всіх соціальних інститутів і визнано загальнодержавною проблемою [1, 16].

У Постанові Верховної Ради України від 23 лютого 2017 року № 1908-VIII Про Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні на тему: «Ціннісні орієнтації сучасної української молоді» звернено особливу увагу на формування системи ціннісних орієнтацій молоді, яка має здійснюватися на засадах практико-орієнтованого підходу на основі урізноманітнення форм роботи з молоддю з метою виховання самостійної особистості, відповідальної за власне життя та життя країни, активного члена громадянського суспільства.

Сьогодні ставить студентську молодь перед необхідністю визначити свої життєві цілі, стати особистістю. Нове нерідко суперечливо уживається зі старими цінностями, це може призводити до конфлікту поколінь, цінностей, народів. Українське суспільство є суспільством трансформаційним, яке орієнтовано на нові пріоритети, центром, яких виступають демократичні цінності. Ціннісні орієнтації лежать в основі світогляду людини, її моральних, політичних, естетичних переконань і смаків, визначають її поведінку. Основою дослідження нашої теми є ключове поняття «ціннісні орієнтації». За умови чіткого визначення сутності цього поняття можливо в'яснити значення ціннісних орієнтацій, їх функцій і місця в структурі розвитку особистості.

Сутність та структуру ціннісних орієнтацій студентської молоді досліджували вчені в галузі філософії, педагогіки, психології, соціології. Це зумовлено низкою причин, які призвели до зміни ціннісних орієнтирів українського суспільства в цілому та студентської молоді зокрема, бо саме вона є головним рушієм цих суспільних змін. Протягом навчання в університеті студенти усвідомлюють свою приналежність до українського народу, проймаються почуттями поваги до національної історії, культури, традицій, звичаїв й виступають активною силою політичних змін, саме від них багато в чому буде залежати майбутнє незалежної української держави.

Методологічною базою освіти і виховання молоді в XXI ст. є філософська теорія цінностей і

педагогічна теорія ціннісного виховання особистості. Кожна молода людина, з одного боку, успадковує духовні щедрих попередніх поколінь, їхні традиції, вірування, звичаї, мову, культуру, а з іншого боку проходить процес усвідомлення володіння цим духовним багатством та формування соціальної, етнічної самоідентифікації.

Розглянемо різні підходи до трактування сутності поняття «цінності»: цінності – це продукти і об'єкти, явища матеріального й духовного плану, що мають велику значущість, тобто здатні задовольняти певні потреби суспільства чи окремої людини. Орієнтації – це спрямованість психіки на певні предмети і об'єкти, а ціннісні орієнтації – це певні переконання, що саме ці предмети і об'єкти, явища є важливими чи правильними для задоволення тих чи інших індивідуальних та групових потреб, інтересів, до яких потрібно прагнути [13, 412]. Крім того, цінності визначають як етичні ідеали, основні переконання й цілі індивідуума чи суспільства.

Український педагогічний словник трактує поняття «ціннісні орієнтації» як «вибіркову, відносно стійку систему спрямованості інтересів і потреб особистості, зорієнтовану на певний аспект соціальних цінностей». Ціннісні орієнтації формуються в процесі соціального розвитку особистості, її участі в трудовій діяльності. Розрізнення найчастіше проводиться за віссю «загальне – індивідуальне» або – «те, що існує реально, те, що рефлексивно усвідомлюється» [6, 94].

Саме завдяки інтересам та переконанням формуються цінності особистості, що є результатом сукупності суперечливих мотивів і стимулів. Вчені Г. Майборода та О. Кретова особливого значення в педагогічній теорії надають цінностям духовного характеру – це цінності розумового виховання, сучасних ідей, високих моральних та естетичних уявлень. Вони є показниками духовного здоров'я й духовної зрілості особистості та суспільства.

Таке ж підтвердження сутності ціннісних орієнтацій студентської молоді відображено в дослідженнях Н. Бондар, А. Козлова, З. Сікевича, В. Лісовського, К. Нечаєвої, Є. Подольської, І. Попової. Більшість наукових досліджень розкриває значимість вузівського етапу формування особистості, важливості цього періоду для її духовного розвитку, формування ціннісних орієнтацій тощо.

У цьому значенні Т. Бутківська акцентує увагу на залежності цінностей особистості від потреб суспільства [3, 130–137]. На думку Б. Братуся, термін «цінність» виступає синонімом таких понять, як смисл та значущість. Учений наголошує також і на тому, що практичне ставлення людини до світу полягає у виділенні нею значущих предметів,

уявлень, цінностей. Життєві цінності й потреби впливають на людину та детермінують її поведінку [8, 130–139]. Але, з нашої точки зору, більш логічною є думка про цінності як аспект мотивації, а ціннісні орієнтації – різновидів соціальних проявів.

О. Савченко вважає, що сучасний стан педагогічної теорії й практики вимагає наукового визначення систем цінностей: тих, на які має орієнтуватися освіта сьогодні і в перспективі; тих, які мають створюватися, формуватися в самому освітньому процесі [11, 3–6].

Проаналізуємо ціннісні орієнтації студентської молоді. Для даної категорії характерна спрямованість на майбутнє, а їх фізичні і розумові здібності, які формують впевненість в собі, що нерідко перетворюється на самовпевненість. Для даного віку молоді характерна переоцінка цінностей, їх моральні погляди тільки складаються і систематизуються. В аналізі складних явищ оточуючої дійсності їм часто не вистачає гнучкості і життєвого досвіду старших поколінь.

Саме тому відсутність необхідного досвіду, юнацький максималізм, велика емоційна збудженість створюють в цей період життя труднощі, проте саме в цей період уточнюються ціннісні орієнтації.

Велику роль у формуванні цінностей у молоді відіграють дорослі, вони надають підтримку для вдосконалення власної системи саморегуляції, розвитку самостійності і цілеспрямованості молодого покоління. Якщо провести дослідження ціннісних орієнтацій даної вікової групи, то окреслиться така закономірність – юнаки на перше місце відносять свої інтереси, кар'єру та професію, гроші, а дівчата – взаємовідносини з юнаками, сім'ю, здоров'я в родині. В таких особливостях перш за все має прояв – соціальне очікування.

На початку XXI ст. розвиток і світогляд молоді зазнав великих змін. Порівняно з попередніми роками молодь стає більш розкутою та самостійною, починає орієнтуватись в сучасному суспільстві. Але не завжди самостійність позитивне явище. Звісно, що зараз змінилися й життєві цінності нового покоління, якщо років 10–20 назад основним завданням для молоді було вчитися, поважати старших, цінувати батьків, то зараз молодь не дуже цікавить думка їх батьків та друзів, більш помітним став егоїстичний характер молоді. Таким чином, ціннісні орієнтації – це, перш за все, надання переваги або відмова від певного змісту як життєво організуючих початків і готовність вести себе з ними відповідно. У цьому випадку ціннісні орієнтації, відповідно, окреслюють: загальну спрямованість інтересів і прагнень особистості; ієрархію індивідуальних зразків; цільові і

мотиваційні програми; уявлення про дійсне і механізми селекції за критеріями значимості; міру готовності і рішучості до реалізації власного «проекту» життєвої лінії.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року визначила головною метою освіти: передачу молодому поколінню «соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його національної ментальності, своєрідності світогляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України», серед яких найважливішими є національна самосвідомість і розвинена духовність [7].

Педагогічна аксіологія в теоретичному аналізі проблеми формування ціннісних орієнтацій має переважне значення, повне її визначення надають В. Сластьонін та Г. Чижакова. На думку дослідників, це галузь педагогічного знання, яка досліджує освітні цінності з погляду самої цінності людини й здійснює ціннісні підходи на основі визначення цінності самої освіти [10, 99].

Формування ціннісних орієнтацій особистості студентської молоді людини можна уявити у вигляді трьох етапів: на першому етапі відбувається переоцінка цінностей та ідеалів. На другому етапі засвоєння цінностей відбувається шляхом створення комунікативних та цілісних функціональних одиниць емпіричних уявлень, основою третього етапу є діяльність, обумовлена особистісним внутрішнім відношенням до об'єктивних умов траєкторії життя [12, 227].

Саме педагогічні працівники актуалізували потреби в пошуках й формуваннях нових культурних та ціннісних орієнтацій людського буття. В соціально-економічних, політичних умовах України зростає актуальність морально-аксіологічної проблематики.

Під поняттям «аксіологічний підхід» ми будемо розуміти направленість виховного процесу у вищому навчальному закладі на формування ціннісних орієнтацій студентської молоді. У цьому випадку «провідними поняттями аксіологічного підходу є цінність, аксіологічна характеристика особистості як суб'єкта ціннісних відносин, загальні аксіологічні категорії – значущість, ідеал, сенс, соціальні норми, оцінка, ціннісні орієнтації й ставлення, установка, а також особистісні цінності – потреби, мотивація, мета, розвиток, самореалізація, професіоналізм тощо» [9, 56]. Отже, історія людства сформувала ідеальну уяву про людину як особистість, суттю якої є духовні прагнення. Саме це уявлення про «гідну людину» є сьогодні планетарним і таким, що саме собою розуміється [5,56].

Педагогічний аспект цінностей, ціннісних орієнтацій розглядається в контексті виховання,

емоційного розвитку, навчання, світоглядного зростання особистості. У цьому ракурсі треба звернути увагу на фундаментальний висновок І. Беха, що «в духовно досконале Я може трансформуватися завдяки вищим цінностям, до яких прагне особистість і які в такому разі відповідатимуть реальним масштабам її духовного Я, визначаючи його справжню якість» [2,6]. Учений вважає, що основною метою виховання є привласнення особистістю вищих духовних цінностей, що відображають «реальний масштаб духовного Я». Основним орієнтиром сучасної педагогіки, підґрунтям ціннісних орієнтацій, на думку О. Вишневського, повинна стати «здатність людини до само-регламентації, усвідомленого самообмеження та самоподолання» [4, 3–12].

Як бачимо, система ціннісних орієнтацій є багатофункційною, бо одночасно виконує кілька функцій. Отже, чим вище ранг цінностей особистості, тим вона незалежніша від історичних умов, соціальних змін, поглядів і смаків окремих людей.

Разом з тим є потреба у вивченні змістових й структурно-динамічних характеристик системи ціннісних орієнтацій студентів вищого навчального закладу, більшість проаналізованих досліджень не повністю висвітлюють питання формування ціннісної сфери особистості, а саме прикладний його зміст. Важливим для нас є проблема вивчення шляхів та методів, створення ефективних педагогічних умов для формування ціннісних орієнтацій студентської молоді, оскільки саме на цьому віковому етапі здобувається перший досвід самовираження, самоствердження, саморозкриття, відбувається становлення майбутньої української нації в умовах ціннісно-нормативної невизначеності й соціально – економічної нестабільності.

Перспективні шляхи вирішення зазначеної проблеми пов'язуємо з вивченням та обґрунтуванням, застосуванням у практиці освітнього процесу вищого навчального закладу особистісно зорієнтованих педагогічних технологій формування системи ціннісних орієнтацій студентської молоді.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України / І. Бех, К. Чорна. — Київ, 2014. — 48 с.
2. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навч. посіб. / І. Д. Бех. — К. : Академвидав, 2012. — 256 с.
3. Бутківська Т. В. Ціннісний вимір соціалізації учнів / Т. В. Бутківська // Педагогіка і психологія. — 1997. — № 1 (14). — С. 130—137.
4. Вишневський О. Людиноцентризм як педагогічна проблема на тлі сучасних цивілізаційних процесів / О. Вишневський // Пед. думка. — 2008. — № 4. — С. 3—12.
5. Гіровська І. В. Ціннісні орієнтації студентської молоді / І. В. Гіровська // Наук. пр. ДонНТУ. Сер. : педагогіка, психологія і соціологія. — 2012. — № 11. — С. 15—19.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. — К. : Телекорпорація «Республіка», 1998. — 152 с.
7. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
8. Психологія личности в трудах отечественных психологов. — СПб. : Изд-во «Питер», 2000. — 480 с. — С. 130—139.
9. Рибалко Л. С. Акмеологічні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя : автореф. дис... д-ра пед. наук : 13.00.04. — «Теорія і методика професійної освіти» / Л. С. Рибалко. — Харків, 2008. — 45 с.
10. Слостенин В. А. Введение в педагогическую аксиологию / В. А. Слостенин, Г. И. Чижакова. — М. : Академия, 2003. — 192 с.
11. Савченко О. Я. Альтернативні можливості початкової освіти / О. Я. Савченко // Початк. шк. — 1994. — № 5 — С. 3—6.
12. Студент XXI века: социальный портрет на фоне общественных трансформаций : монография / Нар. укр. акад. ; под общ. ред. В. И. Астаховой. — Харьков : Изд-во НУА, 2010. — 408 с.
13. Філософський енциклопедичний словник / за ред. І. Т. Шинкарука. — К. : Абрис, 2002. — 742 с.

References

1. Bekh I. D. Natsionalna ideya v stanovleni hromadyanyna-patriota Ukrayiny / I. Bekh, K. Chorna. — Bekh I. D. National idea of a citizen-patriot of Ukraine formation / I. Bekh, K. Chorna. — Kyiv, 2014. — 48 p. [in Ukrainian].
2. Bekh I. D. Osobistist u prostori dukhovnogo rozvitku : navch. posib. / I. D. Bekh. — K. : Akademvidav, 2012. — 256 s. [in Ukrainian].
3. Butkivska T. V. Tsinnisniy vimir sotsializatsii uchniv / T. V. Butkivska // Pedagogika i psikhologiya. — 1997. — № 1 (14). — S. 130—137.
4. Vishnevskiy O. Lyudinotsentrizm yak pedagogichna problema na tli suchasnikh tsivilizatsiynikh protsesiv / O. Vishnevskiy // Ped. dumka. — 2008. — № 4. — S. 3—12.
5. Girovska I. V. Tsinnisni orientatsii studentskoї molodi / I. V. Girovska // Nauk. pr. DonNTU. Ser. : pedagogika, psikhologiya i sotsiologiya. — 2012. — № 11. — S. 15—19.
6. Goncharenko S. U. Ukrayinskyi pedagogichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]/. S. U. Goncharenko. — K. : Telecompolicy «Republic», 1998. — 152 p. [in Ukrainian].
7. Nacionalna strategiya rozvytku osvity v Ukrayini na period do 2021 roku [The national strategy of education development in Ukraine for the period up to 2021]. [Electronic resource]. — Mode of access: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>. [in Ukrainian].

8. Psikhologiya lichnosti v trudakh otechestvennykh psikhologov. — SPb. : Izd-vo «Piter», 2000. — 480 s. — S. 130—139. [in Russian].
9. Ribalko L. S. Akmeologichni zasady profesiyno-pedagogichnoi samorealizatsii maybutnogo vchityela : avtoref. dis.... d-ra ped. nauk : 13.00.04. — «Teoriya i metodika profesiynoi osviti» / L. S. Ribalko. — Kharkiv, 2008. — 45 s. [in Ukrainian].
10. Slastenin V. A. Vvedenie v pedagogicheskuyu aksiologiyu / V. A. Slastenin, G. I. Chizhakova. — M. : Akademiya, 2003. — 192 s. [in Russian].
11. Savchenko O. Ya. Alternativni mozhlivosti pochatkovoї osviti / O. Ya. Savchenko // Pochatk. shk. — 1994. — № 5 — S. 3—6. [in Ukrainian].
12. Student XXI veka: sotsialnyy portret na fone obshchestvennykh transformatsiy : monografiya / Nar. ukr. akad. ; pod obshch. red. V. I. Astakhovoy. — Kharkov : Izd-vo NUA, 2010. — 408 s. [in Ukrainian].
13. Filosofskiy encyklopedychnyi slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary / edited by I. T. Shynkaruk]. — Kyiv: Abris, 2002. 742 p. [in Ukrainian].

Вдовиченко Р. П. Теоретические аспекты проблемы формирования системы ценностных ориентаций студенческой молодежи

Рассмотрена проблема формирования системы ценностных ориентаций студенческой молодежи в условиях образовательно-воспитательного пространства университета. Определено понятие «ценностные ориентации», дана его характеристика. Отмечено, что ценностные ориентации, выражая характер отношения человека к различным аспектам материального и духовного мира, занимают значительное место в структуре личности, отображают уровень ее развития. Выяснено, что социально-педагогическая деятельность является важным ресурсом формирования системы ценностных ориентаций студенческой молодежи в современных условиях, которая зависит от экологических, технологических, энергетических, информационных «революций» и требует постоянной корректировки содержания, способов и средств ценностных ориентиров патриотически ориентированного молодого поколения. Показано, что утверждение у молодого поколения новой системы ценностей, воспитание чувства патриотизма, преданности делу укрепления государственности, активной гражданской позиции в настоящее время является одним из важнейших приоритетов всех социальных институтов и признаком общегосударственной проблемой.

Ключевые слова: ценностные ориентации, патриотическое воспитание, студенческая молодежь.

Vdovychenko R. Theoretical aspects of the problem of students' value and norm orientations system formation

The question of formation of value and norm orientations in the process of students education in conditions of partial decline of moral ideals in difficult time for society at the background of crisis phenomena does not lose relevance both for our State and for the rest of the world. The basis of the national-patriotic education system is the idea of the Ukrainian statehood development as a consolidating factor in the development of society and the nation as a whole. Forms and methods of education are based on Ukrainian folk traditions, the best achievements of national and world pedagogy and psychology. The article deals with the problem of forming a system of value and norm orientations of student-age-youth as a component of patriotic education in the conditions of university education. The purpose of the article is to determine the essence of the problem of the formation of the value and norm orientations of modern student youth and pedagogical tasks, the solution of which will contribute to increasing the effectiveness of patriotic education.

The works of I. Bech, T. Butkivsky, L. Vakhovsky, O. Vishnevsky, V. Galuzinsky, V. Ginetsynsky, M. Yevtuh, P. Ignatenko, I. Zyaayun, V. Kremen, M. Nikandrova, S. Nikolaenko, V. Ognevyuk, Z. Ravkina, O. Savchenko, O. Sukhomlynska, N. Tkacheva are devoted to the questions of the theoretical and methodological content of values and norms. N. Bondar, A. Kozlov, Z. Sikevych, V. Lisovsky, K. Nechaev, I. Raigorodskaya, N. Strelyanova, E. Podolskaya, A. Mordovets, I. Popova studied the value and norm orientations of student youth.

The thoughts of scientists about the role of patriotic education in forming the system of value and norm orientations of student youth are analyzed. The essence of the concept of «value and norm orientation» is defined and characterized. It is noted that value and norm orientations, expressing the nature of the human relation to various aspects of the material and spiritual world, take a significant place in the structure of the person, reflect the level of person's development. It is revealed that social and pedagogical activity is an important resource for forming the system of value and norm orientations of student youth in modern conditions and it depends on ecological, technological, energy, information «revolutions», requires constant correction of content, methods and means of value and norm orientations of patriotically oriented young generation. It is shown that the affirmation of the young generation of a new system of values and norms, the development of a sense of patriotism, devotion to the strengthening of statehood, active citizenship is now one of the most important priorities of all social institutions and recognized as a national problem. The educational process of a higher educational institution involves the search for entirely different approaches to the teaching of disciplines. All this is necessary to predict the development of the value-semantic sphere of personality in adolescence and to promote the formation of students' need for awareness of the hierarchy of their values and norms.

Key words: value and norm orientations, patriotic education, student youth.

Стаття надійшла до редколегії 17.12.2017